

slutio i shvatio suton individue. Jednom je u svom dnevniku zabeležio: »Ovo moje neprekidno odsustvo je moja sudbina.«

Zvevo je ostavljao odgovore sluteći one koji će jednom pretraživati plodove njegovih »restlova slobodnog vremena«. Bio je opsednut starošću, a kao lik do nje je stigao započevši roman *Starac* koji je okončao liniju njegovih glavnih junaka što su godinama pratili starenje svoga tvorca. Na jednom mestu u svom dnevniku Zvevo je zapisao: »Ne pišem o starosti zbog straha od smrti. Mislim da je moj život bio isuviše ograničen. Bio je bogat snovima koje nisam ni zapisao, ni zapamtio. Nije mi žao što nisam uživao, već što nisam zapamtio.«

Roman je autobiografija mogućeg života, dakle, ta »autobiografija« nije obična kopija, već samo opis onog neos-

tvarenog, po Zvevu »neupamćenog« života koji je stalno prisutan u duši pisca, i kao tanka podnevna senka, veoma sličan obrisu ostvarenog života. I zato je taj »fantomski« piščev identitet stvarniji od onog kojeg zvanično ima.

Ako se jednom pojavi Nabokov habsburškog duha koga priziva Montale, i poduhvati se pisanja romana o porodici Smic-Venecijani, neće morati da izmišlja početak svoje prirovi. Junak tog romana, pisac Italo Zvevo, već je započeo taj »fantomski« roman napisavši prvu glavu nezavršene knjige *Starac*. Na jednom mestu Zvevo kaže: »Nastavljam da živim u jednom vremenu komešanja, kao što je i ljudska sudbina, čija gramatika ima čista vremena stvorena za životinje, a one, kad nisu uplašene, žive zadovoljno u kristalu prezenta.«

Malo Italijan, a mnogo Sva-
ba

Saggi e pagine sparse, Mon-
dadori, Milano, 1954. [preveo:
Aleksandar Dukić]

Doći će vreme

dobro vino italo zvevo

Udavala se nečaka moje žene, u onim godinama kada devojke prestaju to da budu i pretvaraju se u usedelice. Ona se, jadrnica, donedavno odricala života, ali su je pritisci cele porodice naveli da mu se vrati i da, uz odricanje od svoje težnje ka čistosti i veri, pristane da razgovara sa jednim mladićem koga je porodica odabrala kao dobru priliku. I ubrzo nakon toga: zbogom vero, zbogom snovi o vreloj usamljenosti, a utvrđen dan venačnja bio je čak bliži nego što je dvoje mladih to želeo. Sada su, eto, bili na večeri uoči sutrašnjg venčanja.

Ja sam se, kao stari raspusnik, smejao. Šta li je učinio taj mladić da je navede na tako brz preobražaj? Verovatno ju je uzeo u naručje i omogućio joj da oseti radost življenja, i pre ju je zaveo nego što ju je ubedio. Zato je bilo neophodno da im se poželi mnogo sreće. Svima koji se venčavaju, treba poželeći sreću, a ovoj devojci više nego ikome. Kakva bi to nesreća bila kada bi jednog dana nekim slučajem zažalila što je dozvolila da je postave na onaj put od koga je nagonski zazirala. I sam sam nekoliko svojih čaša pratio najboljim željama koje sam čak umeo da oblikujem za tu posebnu priliku: — Budite srećni godinu ili dve, a sledećih dugih godina ćete se lakše trpeti iz zahvalnosti što ste imali lepih trenutaka. Za srećom ostaje žaljenje koje izaziva bol, ali taj bol umanjuje onaj osnovni, pravi životni bol.

Izgledalo je kao da mlada ne traži da joj se čestita. Čak mi se činilo da joj se na licu iskristalizovao izraz predanosti punu poverenja. Bio je to, međutim, isti onaj izraz koji je imala kada je svečano izjavljivala kako želi da se povuče u manastir. I ovoga se puta ona zavetovala, i to da bude srećna celog života. Neki se ljudi stalno zavetuju. Da li će ovom zavetu biti vernija nego prethodnom?

Svi su ostali gosti bili sasvim spontano veseli, kao što su to svi posmatračci. Ja, međutim, nisam mogao da budem spontan. Bilo je to i za mene nezaboravno veče. Moja je žena dobila pristanak od doktora Paolija da te večeri mogu jesti i piti kao i svi ostali. Ova mi je sloboda bila utoliko dragocenija zbog opomena da će mi uskoro biti oduzeta. I ponašao sam se baš kao oni dečaci kojima se po prvi put poveravaju ključevi od kuće. Jeo sam i pio, ne zato što sam bio gladan ili žedan, već iz pohlepe za slobodom. Svaki zalogaj, svaki gutljaj morao je biti potvrda moje nezavisnosti. Da bih uneo svaki pojedinačni zalogaj, otvarao sam usta više nego što je bilo potrebno, a vino se pretakalo iz flaše u čašu sve dok je ne bi prelio, i skoro se nijednog jednog trenutka nisam od njega odvajao. Pohlepno sam želeo da se krećem, i tako, prikovan za onu stolicu, dobio sam osećaj da trčim i da skačem kao pas pušten s lanca.

Žena mi je pogoršala stanje ispričavši jed-
noj susetki kakvom sam režim uobičajno pod-
vrgnut, dok je moja kćer Ema, petnaestogodiš-
njakinja, slušala i pravila se važna upotpunju-

jući mamine podatke. Da li su time želele da me podsete na lanac i u onim trenucima kada ga nisam imao? Opisale su celo moje mučenje: kako su merile ono malo mesa koje sam smeo da jedem u podne, i lišavale ga svakog ukusa, i kako se uveče ništa nije merilo, jer se večera sastojala od zemička sa malo šunke i jedne čaše toplog mleka bez šećera od koga sam osećao mučninu. A ja sam, dok su one govorile, kritikovao doktorovu nauku i njihovu ljubav. Zaista, da je moj organizam bio toliko istrošen, kako se onda te večeri moglo dozvoliti da iznenađeno podnese toliko ne nesvarljive i štetne hrane, onako kao što smo ostvarili pun pogodak udavajući onu koja po svom izboru to ne bi uradila. Pio sam i pripremao se za predstojeću pobunu.

Mogli su doživeti svašta.

Ostali gosti su se posvetili šampanjcu a ja sam se, pošto sam popio nekoliko čaša da bih odgovorio na zdravice, vratio na obično istarsko vino, suvo i jednostavno, koje je jedan kućni prijatelj poslao za tu priliku. Voleo sam to vino, onako kao što se smole uspomene i nisam bio nepoverljiv prema njemu, niti sam se čudio što je u meni umesto radosti i opuštenti podsticao razdražljivost.

Kako sam mogao da se ne ljutim? Naterali su me da jedan deo života provedem kao veliki nesrećnik. Preplašen i bedan, dozvolio sam da u meni umre jedan plemeniti nagon, i okrenuo se tabletama, kapljicama i praškovima. Dosta je bilo socijalizma. Šta se mene ticalo što je zemlja, nasuprot svakom najprosvetljenijem naučnom zaključku, i dalje predmet privatnog vlasništva, što stoga mnogima nedostaje nasušni hleb i onaj delić slobod-

de koji bi trebalo da ukrašava svakodnevicu svakog čoveka? Jesam li ja možda imao jedno ili drugo?

Te sam blažene večeri odlučio da se potpuno zaboravim. Kada je moj nećak Giovanni, ogromna ljudima od preko stotinu kilograma, počeo svojim napetim glasom da niže priče o sopstvenoj promućurnosti i tuđoj naivnosti u poslovima, u mom je srcu progovorilo staro čovekoljublje. — Šta ćeš da radiš — uzviknuo sam — kada borba među ljudima ne bude više borba za novac?

Giovanni je bio zabezknut mojoj jezgrovitom primedbom, koja se iznenada pojavila da poremeti njegov svet. Pažljivo me je pogledao preko svojih naočara. Tražio je na mome licu objašnjenje koje bi mu pomoglo da se snade. Zatim, dok su ga svi gledali u nadi da će ih zasmejati nekim od onih odgovora koje je davao kao neuki ali inteligentni materijalista naivnog ali malicioznog duha, i koji uvek iznenađuju, uprkos tome što ih je bilo i pre pojave Sancha Panze, dobio je na vremenu rekavši da meni vino remeti pogled u budućnost za razliku od dejstva na druge ljude kod kojih menja videnje sadašnjosti. To je bilo već nešto, ali mu je zatim pala na um bolja misao, pa je uzviknuo: — Kada se niko više ne bude borio za novac, sav će on, baš sav, biti moj i bez te borbe. — Začuo se smeh, naročito zbog pokrenja njegovih ručerdli, koje je prvo raširio istežući dlanove, a zatim ih skupio stegnuvši pesnice kao da je uhvatio novac koji mu je bez sumnje priticao sa svih strana.

Razgovor se nastavio i niko nije primećivao da sam pio dok nisam govorio. A pio sam mnogo i govorio malo, pažljivo ispitujući sebe kako bih otkrio hoću li se najzad ispuniti dobroćudnošću i čovekoljubljem. Duša me je blago pekla. Bilo je to, međutim osećanje koje je kasnije trebalo da se pretvori u prijatnu toplinu, u osećanje mladosti koje vino donosi, ali samo za kratko vreme, na žalost. I očekujući da do toga dođe, uzviknuo sam Giovanni-ju: — Ako budeš sakupljao novac koji drugi budu odbacivali, baciće te iza rešetaka. Giovanni je spremno odgovorio: — A ja ću podmititi tamničare i daću da se zatvore oni koji neće imati novac za podmićivanje.

— Ali novcem se više niko neće dati podmititi.
— Zašto ga onda ne prepustiti mene?
Naljutio sam se preko mere: — Obesićemo te.
— Urliknuo sam.
Ništa drugo ni ne zaslužuješ. Omću oko vrata i negve na nogama.

Zastao sam zapanjeno. Učinilo mi se da nisam baš takav. Ne, naravno da nisam. Zamislilo sam se: kako da se vratim svojoj staroj naklonosti prema svim živim bićima, među kojima je ipak morao biti i Giovanni. Odmah sam mu se osmehnuo i veoma se zauzeo da ispravim svoju grešku, izvinio mu se i zavoleo ga. Ali on me je hteo sprečiti u tome jer nije uopšte obratio pažnju na moj dobroćudni osmeh i kao

